Parida. BPP (2026)11: XI — ପ୍ରାଚୀ ପତ୍ରିକା
ଗବେଷଣାତ୍ମକ ପ୍ରବନ୍ଧ — ମୁକ୍ତ ପ୍ରବେଶ
DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.18813103 — ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ଓ ବିସ୍ଥାପନ ପ୍ରସଙ୍ଗ

ଦୟାନିଧି ପରିଡ଼ା

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ସାଂପ୍ରତିକ କାଳ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସର ଗତିଧାରା ଏକ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ପ୍ରକ୍ରିୟା। ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ର ବହୁ ଦିଗରେ ଏବଂ ବହୁ ଭାବରେ ବର୍ଦ୍ଧିଳ। ଅଧୁନା ସମାଜରେ ବିସ୍ଥାପନ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ସମସ୍ୟା। ସମାଜରେ ସାମାଜିକ ଅଗ୍ରଗତି, ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ଏବଂ ପରିବେଶ ଅସନ୍ତୁଳନ ହେଉଛି ବିସ୍ଥାପନ ସମସ୍ୟାର ଏକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି। ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ଜଗତ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ସଚେତନ। ଉପନ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକ ମଧରେ ବିସ୍ଥାପନର ପୃଷ୍ଠଭୂମି, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ କାରଣ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ପରିଦୃଶ୍ୟ। ଆଦିବାସୀ ଜନ ଜୀବନର ସଂକଟ, ଦ୍ରୁତ ସହରୀକରଣ, ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦ, ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, କଳକାରଖାନା ସ୍ଥାପନ ଏବଂ ନଦୀବନ୍ଧ ଯୋଜନା ଇତ୍ୟାଦି ହେତୁ ବିସ୍ଥାପନର ପ୍ରସଂଗଟି ଅଧିକ ସମ୍ମୁଖୀକୃତ ହୋଇଛି। ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟର ଶଶୀଭୂଷଣ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ 'କ୍ରାନ୍ତିର ଅବବାହିକା'(୧୯୮୦) ବିଭୂତି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ହେଉଛି 'ଆଦିମ ଅରଣ୍ୟ' (୧୯୯୫) ବିଭୂତି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସି 'ଆଦିମ ଅରଣ୍ୟ' (୧୯୯୫)ଦାଶରଥି ନନ୍ଦଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ହେଉଛି 'କାହାଣୀ ଇନ୍ଦ୍ରାବତୀର'(୨୦୦୧)ପ୍ରଶାନ୍ତ ନନ୍ଦଙ୍କ 'ପଲ୍ସା' (୨୦୧୫) ଭଳି ବହୁ ଉପନ୍ୟାସରେ ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଏକ କାହାଣୀଗତ ସୁସଜ୍ଜିକରଣର ଉପସ୍ଥାପନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ଯାହାକି ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ବିସ୍ତୃତ ଜରିବାରେ ସହାୟକ ହୁଏ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ:

ଉପନ୍ୟାସ, ପ୍ଲଟ୍, ବିସ୍ଥାପନ, ଜଗତୀକରଣ, ଆଂଚଳିକତା, ଜୀବିକା, ଅର୍ଥନୀତି, ସମାଜ, ପରିବେଶ

ଉପନ୍ୟାସ ହେଉଛି ମାନବୀୟ ମାର୍ମିକ ଅନୁଭୂତିର ବ୍ୟାଖାନ କଳା। କେତେଗୋଟି ଚରିତ୍ର ଓ କାହାଣୀକୁ ମୂଳ ପୁଞ୍ଜିକରି ଉପନ୍ୟାସଟିଏ ସମାପନ ହୁଏନି, ବରଂ ଲେଖକୀୟ କ୍ରିୟାକର୍ମର ଯଥେଷ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ରଖେ। କାହାଣୀ, ଉପକାହାଣୀ, ପରିବେଶ ଓ ଚରିତ୍ର ଆଦିର ସଠିକ ଗୁମ୍ଫନ ହିଁ ଲେଖକର ଔପନ୍ୟାସିକ ଦକ୍ଷତାକୁ ପାଠକ ସମ୍ମୁଖରେ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରେ। ଯଦିଓ କାହାଣୀକୁ ଆଧାରକରି ଉପନ୍ୟାସ ଗଢ଼ି ଉଠେ କିନ୍ତୁ ତା'ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହିଁ ସ'ଳହୁଏ, ଔପନ୍ୟାସିକର ସୃଜନ ଦକ୍ଷତା ଉପରେ। ଏହି ଉପନ୍ୟାସ ରଚନା କରିବାର ଧାରା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତର ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ଦେଖାଦେଲା।ସାମାଜିକ ଜୀବନବୋଧରୁ ବ୍ୟକ୍ତିକୈନ୍ଦ୍ରୀକ ଜୀବନବୋଧର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସର ଆଦ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at : https://pracheenews.com/

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18813103
Article No - BPP00390

ଯୋଗାଯୋଗ : ଡକ୍ଟର ଦାୟାନିଧି ପରିଡ଼ା,
ସହକାରୀ ପ୍ରଫେସର, ମହାରାଜା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱୟଂଶାସିତ
ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ତଖତପୁର, ବାରିପଦା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ
Email: dayanidhiparida2013@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0000-7757-3040

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୧୪.୧୧.୨୦୨୫	୧୪.୧୨.୨୦୨୫	୨୫.୧୨.୨୦୨୫	୧.୦୨.୨୦୨୬

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ପରିଡ଼ା, ଦୟାନିଧି, ୨୦୨୬। **ପରିଡ଼ା :** ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ଓ ବିସ୍ଥାପନ ପ୍ରସଙ୍ଗ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା: ଟ, ପୃଷ୍ଠା : ୬୧-୬୬।

(୧୮୮୮-୧୯୨୦), ମଧ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ(୧୯୨୦-୧୯୪୭)ରେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ। ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ତଥା ୧୯୮୦ ବେଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟ ନୂଆ ମୋଡ଼ରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଥାଏ । ଅତୀତ ଧାରା ଓ ନୂଆ ଯୁଗୋନ୍ମୁଖୀ ସନ୍ଧିକ୍ଷଣ କାଳରେ ଔପନ୍ୟାସିକଙ୍କ ଲେଖନୀ ମଧ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିଲା । ଏହା କେବଳ ସ୍ୱାଧନତୋତ୍ତର ସମାଜ, ରାଜନୀତି ଭଳି ନାନାଦି ପାରିବେଶିକ ପ୍ରଭାବର ଫଳଶ୍ରୁତି । ଏହି ସମୟରେ ବହୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓଡ଼ିଆ ଔପନ୍ୟାସିକଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ମଧ ନୂଆ ରୂପରେ ଓ ନୂଆ ଢ଼ଙ୍ଗରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ସମାଲୋଚକ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ମହାନ୍ତି କହନ୍ତି; ସ୍ୱାଧିନତୋତ୍ତର ଔପନ୍ୟାସିକର ଉତ୍ତରାଧିକାର ଥିଲା ଐକ୍ୟ ପଲ୍ଲିଭିତ୍ତିକ ବିଶ୍ୱଧାରଣା ଏବଂ ତତ୍ ସଂମ୍ପର୍କୀତ ନୈତିକ ଶୃଙ୍ଖଳାର କାବ୍ୟ ପରିଧି । "ନୂଆକରି ଗଢ଼ି ଉଠୁଥିବା ସହର ସଭ୍ୟତା, ଶିକ୍ଷା ବିସ୍ତାର ଏବଂ ଅତୀତ ଓ ବ୍ୟାବହାରିକ ବର୍ତ୍ତମାନର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଏହି ପଲ୍ଲୀ ବିଶ୍ୱର ମୌଳିକ ବିଭାସକୁ ସନ୍ଧିଗ୍ଧ କରିବା ସହିତ ଭାଷା, ଶବ୍ଦ, ଛନ୍ଦ ଓ ଶୈଳୀକୁ ଅତୀତ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।"(୧) ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସର ଶିଳ୍ପକଳାରେ ମଧ୍ୟ ନାନାଦି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଦେଲା। ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସର ଶିଳ୍ପାଦର୍ଶ ଦୃତ ଗତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେବା ସହିତ ଔପନ୍ୟାସିକଙ୍କର ସମାଜ ସଂପର୍କ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ। ସମାଜ ଇତିହାସ ଭିତ୍ତିରେ ବଦଳୁଛି, ସେଥିପାଇଁ ଇତିହାସର ଗତି ଅଛି। ଇତିହାସ ସଚେତନତା ତେଣୁ ଶିଳ୍ପୀର ନିହାତି ରହିବା ଉଚିତ, ଯାହା ଆଧୁନିକ ଔପନ୍ୟାସିକର ରହିଛି। ମାତ୍ର ଉପନ୍ୟାସର ଭାବପ୍ରସ୍ତରେ ତା'ର ପ୍ରକାଶମାନତାକୁ ମାଇକ୍ରୋସ୍କୋପିକ୍ ଅନୁଧ୍ୟାନଦ୍ୱାରା କେବଳ ଚିହ୍ନଟ କରିହେବ।(୨) ସମାଲୋଚକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଉପନ୍ୟାସର ରଚନା ଧାରା ସମୟ ଓ ଲେଖକୀୟ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଅନୁସାରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ।

ଉପନ୍ୟାସ ସମ୍ରାଟ ପ୍ରେମ୍ ଚାନ୍ଦଙ୍କ ମତରେ: "ମୈ ଉପନ୍ୟାସ୍ କୋ ମାନବ୍ ଚରିତ୍ରକା ଚିତ୍ର ସମଝ୍‌ତା ହୁଁ। ମାନବ୍ ଚରିତ୍ର ପର୍ ପ୍ରକାଶ୍ ଡାଲ୍‌ନା ଔର୍ ଉସ୍‌କେ ରହସ୍ୟୋଂକୋ ଖୋଲ୍‌ନା ହି ମେରା ଉପନ୍ୟାସ୍‌କା ମୂଳ ତତ୍ତ୍ୱ ହୈ।" ଉପନ୍ୟାସ ମାନବ ଜୀବନର ଚିତ୍ର ମାତ୍ର। ଜୀବନର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଏହାର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ। ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ହେଉଛି ମଣିଷର ବାସ୍ତବ ଜୀବନର ଚିତ୍ର। କଳ୍ପନା ମାଧ୍ୟମରେ ଏହା ପରିପ୍ରକାଶ ଲାଭକଲେ ଅଧିକ ଜୀବନ୍ତ ଓ ରୁଚିଶୀଳ ହୋଇଥାଏ। ଅର୍ଥାତ୍ ଉପନ୍ୟାସ ହେଉଛି ବାସ୍ତବ ଓ କଳ୍ପନାର ସୁସଜ୍ଜିତ ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ। ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଔପନ୍ୟାସିକ ମୁଲକରାଜ ଆନନ୍ଦ କହନ୍ତି: "All characters in my novels are from real life, only transformed imaginatively into more or less than themselves." ଏଥିରେ ଜୀବନର ସତ୍ୟ ଓ ତଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶଲାଭ କରିଥାଏ। ଔପନ୍ୟାସିକ ମଣିଷ ମନରେ ପ୍ରବେଶ କରେ ଓ ତାର ଅନ୍ତଃ କଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ କାହାଣୀ ମାଧ୍ୟମରେ। ପୁନଶ୍ଚ ଏହି କାହାଣୀ ବା କଥାବସ୍ତୁ ହେଉଛି ଘଟଣାର ଏକ କ୍ରମସଜ୍ଜୀକରଣ। E.M Forsterଙ୍କ ଭାଷାରେ ପ୍ଲଟ୍ ହେଉଛି Chain of events ଅର୍ଥାତ୍ ଘଟଣା ପରେ ଘଟଣା ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଉପନ୍ୟାସର କଥାବସ୍ତୁଟିଏ ସଫଳ ଭାବେ ରୂପ ପାଇଥାଏ।ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲେଖକୀୟ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଅନୁସାରେ ବିଷୟବସ୍ତୁର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଦେଖାଦେଇଥାଏ, ଯାହା ଫଳରେ ବିବିଧ ଉପନ୍ୟାସ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ପାଠକଟିଏ ଅନୁଭବ କରେ। ସାମାଜିକ, ରାଜନୀତିକ, ଐତିହାସିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ସମେତ ନାନଦି ସମସ୍ୟାକେନ୍ଦ୍ରୀକ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଭାବେ ଉପନ୍ୟାସରେ ସ୍ଥାନିତ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ଉପନ୍ୟାସର ବକ୍ତବ୍ୟ ଅନୁସାରେ ବିଷୟଗତ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ବାରି ହୋଇପଡ଼େ।

ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱର ହେଉଛି ଜଗତୀକରଣ। ଏହି ଜଗତୀକରଣ ସମାଜପାଇଁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ। ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଗତୀକରଣ ଏହି ସାମାଜିକ ସଙ୍କେତକୁ ଲେଖକମାନେ ଚିତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି। ଜଗତୀକରଣ ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଉତ୍ସ। ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବିଷୟବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକରେ ବିବିଧ ରୂପାୟନ ଅନୁଭୂତ ହେଲା। ସାଂପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକ ସମସାମୟିକ କଥା ଓ କଳ୍ପନାକୁ ଯଥାର୍ଥ ରୂପ ପ୍ରଦାନ କରୁଛି। ଜଗତୀକରଣର ପ୍ରଭାବରେ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟ ଚର୍ଚ୍ଚା କାହାଣୀଭିତ୍ତିକ ଯେତିକି ସେତିକି ପରିମାଣରେ ସମସ୍ୟାକେନ୍ଦ୍ରୀକ ମଧ୍ୟ। ବିଶେଷକରି ବିଷୟବସ୍ତୁ କ୍ଷେତ୍ରଟି ସମସ୍ୟା ବହୁଳ ଉପାଦାନକୁ ଘଟଣା, ଚରିତ୍ର, ବର୍ଣ୍ଣନା, ମାଧ୍ୟମରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରି ଏପରିକି ପାରମ୍ପରିକ ରଚନା ଧାରାଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ପରିଚିତି ପାଏ।ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସର ଆଦ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଦେଖିଲେ ସମାଜ ଜୀବନର ବିବିଧ ରୂପ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆକାରରେ ସ୍ଥାନିତ ହେଉଥିଲା।

ଏବଂ ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାମାଜିକ କୁସଂସ୍କାର, ଇତିହାସ, ପୁରାଣ, ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ରୂପପାଉଥିଲା। ୧୯୮୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ର ହେଲା ଖୁବ୍ ବିସ୍ତୃତ। ସାଧାରଣ ମଣିଷର କଥାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆଭିଜାତ୍ୟ, ମଧ୍ୟବିତ୍ତ, ଗରିବ, ମୁଲିଆ , ଆଦିବାସୀ ଜନ ଜାତି, ଏପରିକି ନିପଟ ଗାଁରୁ ସାହର, ଦେଶ ବିଦେଶରୁ କଥାବସ୍ତୁ ଚୟନ ହୋଇ ଉପନ୍ୟାସ ରଚନା କରାଯାଉଛି। ଜଗତୀକରଣ ଦୁନିଆରେ ମଣିଷର ଚାଲି ଚଳଣି , ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ବଦଳିଛି। ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଅଙ୍ଗୀକାର କରିଛି। ଜୀବନଶୈଳୀରେ ଆଉ ପାରମ୍ପରିକତା ଦେଖା ଦେଉନାହିଁ। ଇଂଟରନେଟ୍ ଯୁଗରେ ମଣିଷ ବିଶ୍ୱକୁ ନିଜ ହାତରେ ଦେଖିପାରୁଛି। ସମାଜ ଜୀବନରେ ଏପରି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଭିତରୁ ଔପନ୍ୟାସିକ ବାଦ ଯାଇନାହିଁ। ନିଜ ଉପନ୍ୟାସର କଥାବସ୍ତୁକୁ ସମାଜ, ସଂସ୍କୃତି, ରାଜନୀତି,ଭଳି ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସାଂପ୍ରତକି ଜୀବନ କ୍ରିୟାର ଏକ ସାମୂହିକ ଦସ୍ତାବିଜ୍ ଉପନ୍ୟାସର ବିଷୟବସ୍ତୁ ପାଲଟୁଛି। ଜୀବନଶୈଳୀଭିତ୍ତିକ – ଗ୍ରାମ୍ୟ ଓ ସହରୀ ଜୀବନ, ଆଦିବାସୀ ଜୀବନ, ବୃତ୍ତିଗତ ଜୀବନ, ବିକାଶ ବାର୍ତ୍ତାଭିତ୍ତିକ –ବିଜ୍ଞାନ, ଶିକ୍ଷା, କଳକାରଖାନା ସ୍ଥାପନ, ଯୋଜନା ବନାମ ପ୍ରକଳ୍ପ, ଇଂଟରନେଟ୍, ଗଣମାଧ୍ୟମ, ନାରୀ ଜାଗରଣ, ବିଜ୍ଞାନ, ବାଣିଜ୍ୟ, ଅର୍ଥନୀତି, ଆଂଚଳିକତା, ସାଂପ୍ରତିକ ସମସ୍ୟାଭିତ୍ତିକ – ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା, ରାଜନୀତିକ ସମସ୍ୟା, ଶିକ୍ଷିତ ବେକାରୀ, ଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା, ଦାଦନ ସମସ୍ୟା, ମାଓବାଦୀ ସମସ୍ୟା, ବିସ୍ଥାପନ ସମସ୍ୟା,ସମାଜର ଅବକ୍ଷୟୀ ରୂପ – ସାଂସ୍କୃତିକ ରୂପ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ରୂପ, କଳୁଷ ରାଜନୀତି ଇତ୍ୟାଦି।

ବିସ୍ଥାପନ ହେଉଛି ଏକ ସମସ୍ୟା। ବିସ୍ଥାପନ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବାସ କରୁଥିବା ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ବା ବହିସ୍କୃତ ହେବା। ସ୍ୱାଧୀନୋତ୍ତର ଦେଶରେ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ, ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦାଦି ଦ୍ୱାରା ଏହି ସମସ୍ୟା ଦେଖାଯାଉଛି। ବିସ୍ଥାପିତ ଲୋକମାନେ ନିଜ ବାସସ୍ଥାନ, ଜମି, ଜଙ୍ଗଲ ହରାଇ କଳା, ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ, ସମ୍ପର୍କୀୟଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ନୂତନ ସ୍ଥାନରେ ଜୀବନ ଓ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାନ୍ତି। ଅଧୁନା ବିସ୍ଥାପିତ ଜୀବନକୁ ଆଦରି ବଂଚୁଥିବା ମଣିଷ ପ୍ରାୟତଃ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି। ଏହି ବିସ୍ଥାପିତ ହେବା ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ କଥା ନୁହେଁ। ବିସ୍ଥାପିତ ହେବାର ଅନେକ କାରଣ ରହିଛି। ନହେଲେ କାହିଁକି ଜଣେ ନିଜେ ବଂଚୁଥିବା ରୁଚିଶୀଳ ବାସସ୍ଥାନରୁ ପଳାଇ ଆସି ଅନ୍ୟତ୍ର ବାସକରେ। ଅନ୍ୟ ଭାଷା ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ୍ କରେ। ବିସ୍ଥାପନ ସମସ୍ୟା ପ୍ରମୁଖ କେତୋଟି କାରଣ ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ଯେମିତି କି;

ଆର୍ଥନୀତିକ କ୍ଷେତ୍ର :

ପ୍ରଥମଟି ଅର୍ଥ ଅଭାବ ହେତୁ ନିଜର ପରିବାର ପ୍ରତିପୋଷଣ ଲାଗି ଅକ୍ଷମ ମନେକରୁଥିବା ମୁରବୀ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ନିଶାରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଚାଲିଆସେ। ଯେଉଁଠି ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ ହିଁ କେନ୍ଦ୍ର ପାଲଟେ।

ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର :

ସମାଜରେ ବଂଚିବାକୁ ହେଲେ ସାମାଜିକ ନିୟମ, ସାମାଜିକ ପରିବେଶ ସହ ନିଜକୁ ଅଙ୍ଗୀଭୂତ କରିବା ଜରୁରୀ। ଏଣୁ ମନୁଷ୍ୟ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନିଜକୁ ଜଡ଼ିତ ରଖେ। କିନ୍ତୁ ସମାଜର ସମସ୍ୟା (ରାଜନୀତିର ଅତିଷ୍ଠତା, ଧାର୍ମିକ କନ୍ଦଳ, ଦଙ୍ଗା) ଇତ୍ୟାଦି ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ନିଜ ବାସସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି କେବଳ ଜୀବନ ବଂଚାଇବା ଲୋଭରେ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ପଳାଏ। ଶିଳ୍ପ, କଳକାରଖାନା. ଡ୍ୟାମ୍, ଆଦି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଫଳରେ ବାସଚ୍ୟୁତ ହେଉଥିବା ମଣିଷର କଥା ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ବିଚାର୍ଯ୍ୟ।

ପରିବେଶ କ୍ଷେତ୍ର :

ଏହା ବିଜ୍ଞାନ ସହ ଜଡ଼ିତ। ମଣିଷ ତାର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ପରିବେଶକୁ ନେଇ ବଂଚେ। କିନ୍ତୁ ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପାଖରେ କିଏ ବା ଜିତିବ ? ସମୁଦ୍ର କୂଳିଆ ଅଂଚଳରେ ବନ୍ୟା ଆସିବା, ମେଘ ବିହୁନେ ମରୁଡ଼ି ହେବା, ଭୂ-କମ୍ପ ହେବାଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ନିଜର ସ୍ୱ-ବାସ ହରାଇ ଅନ୍ୟତ୍ର ବାସ କରେ।

ଏହି ବିସ୍ଥାପନ ସମସ୍ୟା ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି। ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଆଂଚଳିକ ଉପନ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକରେ ଏହି ବିସ୍ଥାପନ ସମସ୍ୟା ଚିତ୍ର ଅଧିକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି। ଔପନ୍ୟାସିକ କେବଳ ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରୁନି ତା' ସାଙ୍ଗକୁ କାରଣଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପରେ ଦର୍ଶାଇ ଦିଆଯାଉଛି।

ଶଶୀଭୂଷଣ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ 'କ୍ରାନ୍ତିର ଅବବାହିକା' (୧୯୮୦)ରେ ଓରାଂ ଆଦିବାସୀମାନେ ଭିଟା ମାଟିରୁ ଉଚ୍ଛେଦ ହେବା ଆଶଙ୍କା କରି ରାଜଗାଙ୍ଗପୁରରେ ହେବାକୁଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବିରୋଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଛନ୍ତି ।ଔପନ୍ୟାସିକ ହୃଷୀକେଶ ପଣ୍ଡା 'ସୁନାପୁଟର ଲୋକେ'(୧୯୯୧) ଉପନ୍ୟାସରେ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱା ସ୍ଥାପିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଜନା କାରଣରୁ ସୁନାପୁଟ ଓ ପଣସପୁଟ ଗାଁ ଦୁଇଟିର ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଅଧିକ ବଢ଼ିଛି । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିସ୍ଥାପିତ ହେବାର ଚିତ୍ରକୁ ଔପନ୍ୟାସିକ ସୂଚିତ କରିଛନ୍ତି । " ଯାଅ ଯାଅ ପଳେଇଯାଅ, ଯେଣେ ଇଚ୍ଛା ତେଣେ ଯାଅ । ଏ ଜମି ତୁମର ନୁହେଁ, ଏ ଜମି ବର୍ଷେ ଆଗରୁ ସରକାର ନେଇ ସାରିଲେଣି । ତୁମକୁ ଯାବତୀୟ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେଇ ସାରିଲେଣି । ବର୍ଷେ ହେଲା ଏବେ ଏ ଗାଁ ଜଳ ପ୍ରପାତକୁ ବାନ୍ଧି ଯୋଉ ବନ୍ଧ କରା ହେଇଛି ସେଇଠି ବୁଡ଼ିଯିବ । ଏଥିରୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ବାହାରିବ । ଜଳପ୍ରପାତମାନେ ତମେ ବୁଝିବ ଯେ ହେଲେ ବେଶୀ ଆଲୋକ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତିର ମାନେ ତମେମାନେ ବୁଝିବ ନାହିଁ । ତେବେ ଏହାକୁ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୀବନର ଆତ୍ମା ସହ ତୁଳନା କରାଯାଇପାରେ । ଜୀବନ ଓ ଆତ୍ମାମାନେ ତମେ ବୁଝିବ ଯେ, ହେଲେ ଦେଶ ଓ ଅର୍ଥନୀତି ତମେ ବୁଝିବ ନାହିଁ । ତେବେ ଏଥିରେ କାରଖାନା ବସିବ । ଅନେକ ଜିନିଷ ଉତ୍ପାଦନ ହେବ । ଜିନିଷ ମାନେ ତମେ ବୁଝିବ ଯେ କଳକାରଖାନା ମାନେ ତମେ ବୁଝିବ ନାହିଁ ।"(୩) ଉପନ୍ୟାସଟିର ଉକ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିସ୍ଥାପିତ ହେବାର କାରଣ କଥାଟିକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଅଂଚଳରେ ବିକାଶ ନାମରେ ସରକାରୀ ଯୋଜନା ଓ ପ୍ରକଳ୍ପ ସ୍ଥାପନ କାରଣ ହେତୁ ବିସ୍ଥାପନ ସମସ୍ୟା ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ମୁଣ୍ଡ ଟେକେ । ଔପନ୍ୟାସିକ ପଣ୍ଡା କଥାବସ୍ତୁଟିକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କଲାବେଳେ ବିସ୍ଥାପନର ସ୍ପର୍ଶ ଉପନ୍ୟାସଟିରେ ଦେଇଛନ୍ତି ।

କେନ୍ଦୁଝରର ମାଝିପଡ଼ା ଅଂଚଳକୁ ନେଇ ଔପନ୍ୟାସିକ ବିଭୂତି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ହେଉଛି 'ଆଦିମ ଅରଣ୍ୟ' (୧୯୯୫) ମାଝିପଡ଼ା ଅଂଚଳରେ ପ୍ରଚୁର ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ଅଛି ବୋଲି ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦ ଏବଂ ସରକାରୀ ନିୟମ ବିରୋଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ ହେଁ କୌଣସି ଫଳ ମିଳିନାହିଁ । ଶେଷରେ ସେହି ଅଂଚଳର କାନୁ ମାଝୀ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ ଲୋକ ହିସାବରେ ନିରୂପାୟ ହୋଇଛି । ଶେଷରେ ମାଝୀପଡ଼ାବାସୀ ବାସହରା ହୋଇଛନ୍ତି । "ମୁଣ୍ଡା କହିଲା- ତମ ଆଦିବାସୀ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ବିପଦ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି ଗଂଜିଆ । ସରକାର ଏ ସାରା ଜଙ୍ଗଲ ଅଂଚଳ ବୁଲି ସରଜମିନ୍ ତଦନ୍ତ କରୁଛନ୍ତି । ତମର ଏ ଅରଣ୍ୟ ଅଂଚଳ ମାଟି ତଳେ ସୁନା ଅଛି । ସରକାର ଏ ଅରଣ୍ୟର ଗଛକାଟି ଏଠାରେ କାରଖାନା ବସାଇବ । ତମର ପଡ଼ା ପାଲ୍ଲି ସବୁ ଉଠିଯିବ- ମାଟି ତଳୁ ଯେଉଁ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ବାହାରିବ, ତାକୁ ସବୁ ଜାହାଜରେ ବିଦେଶ ପଠାଯିବ ।"(୪) ଆଦିବାସୀ ଅଂଚଳରେ ବିସ୍ଥାପିତ ହେବାର ଚିତ୍ର ଦବାକୁ ଯାଇ ଔପନ୍ୟାସିକ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ କାରଣ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ସୂଚିତ କରିଛନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ ଏହି କଥାଟି ଉପନ୍ୟାସରେ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଯାଇ ଔପନ୍ୟାସିକ ଗଣମାଧ୍ୟମ ତଥା ଖବରକାଗଜର ସାହାଯ୍ୟରେ ପାଠକ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଜଣାଇଛନ୍ତି । " କିନ୍ତୁ କଥାଟା ଫୁଟି ବାହାରିଲା ଚପା ହୋଇଥିବା ଖବର କାଗଜରେ । ମାଝିପଡ଼ା ମାଟି ତଳେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଅଚି । ଭୂତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ଲୋକେ ସେ ଖଣିଜ ପଥର ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଭୂତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ସରକାର ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଛନ୍ତି ମାଝିପଡ଼ା ଏକ ଖଣି ଅଂଚଳ । ସେଠାରୁ ଜନବସତି ଉଠିଯିବ । ଖଣି ଖୋଳା ହୋଇ ମଣି ବାହାରିବ । କାରଖାନା ବସିବ ମାଝିପଡ଼ାର ବନବାସୀମାନେ ଅନ୍ୟ ଇଲାକାକୁ ଉଠିଯିବେ ।"(୫) ଔପନ୍ୟାସିକ ପଟ୍ଟନାୟକ ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ନିଜର ବକ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ମାଝିପଦା ଅଂଚଳର ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ଠାବ ହେବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ବାସ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାର ଆଭାସ ସିନା ମିଳିଲା କିନ୍ତୁ ସାମାଜିକ ଆର୍ଥିକ ଦିଗରୁ ବିକାଶର ଏକ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ କଥା ମଧ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବାରିହେଲା । ମାଝିପଡ଼ା ଅଂଚଳ ଲୋକେ ସ୍ୱ ପରିବେଶରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହେବାର କ୍ଷୋଭ କିନ୍ତୁ ଗୌଣ ହୋଇଯାଇଛି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ବିସ୍ଥାପିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଲୋକଙ୍କର ଥଇଥାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ କାନୁ ମାଝୀ ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ମେଘମାଳାକୁ କୁହାଇଛନ୍ତି । "ସେ ପଚାରିଲା- ମାଝିପଡ଼ାରୁ ଯେଉଁମାନେ ଉଠିଯିବେ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗଡ଼ ପାଖରେ କୋଠାଘର ତୋଳା ହେଉଛି । କୁଡ଼ିଆ ଛାଡ଼ି ସେମାନେ କୋଠାରେ ରହିବେ । ଏଥିରେ ତ ତମର ଖୁସି ହେବା କଥା । କୋଠା ଘରେ ରହିବେ, ଅଗ୍ରାଧିକାର ଭିତ୍ତିରେ ଖଣି ଅଂଚଳରେ କାମ ଧନ୍ଦାର ସୁଯୋଗ ପାଇବେ । ସେମାନଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ଘଟିବ ।

ସରକାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସୀମାରେଖା ତଳୁ ଉଠାଇ ଉପରକୁ ନେଇଯିବାକୁ ଏ ଯୋଜନା କରନ୍ତି।"(୬) ସରକାରଙ୍କ ଯୋଜନା ଆଗରେ ସାଧାରଣ ବନବାସୀ କିପରି ଅସହାୟ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଅସୁବିଧାକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ଯାଇ ନିଯୁକ୍ତି, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆଦି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଔପନ୍ୟାସିକ ସୂଚିତ କରିଛନ୍ତି।

କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ଇନ୍ଦ୍ରାବତୀ ଡ୍ୟାମ୍ ସ୍ଥାପନକୁ ନେଇ ଦାଶରଥି ନନ୍ଦଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ହେଉଛି 'କାହାଣୀ ଇନ୍ଦ୍ରାବତୀର'(୨୦୦୧)। ଉପନ୍ୟାସଟିରେ କାହାଣୀଗତ ବଳିଷ୍ଠତା ଯେତିକି ତାଠୁ ଅଧିକ ଆଂଚଳିକ ବର୍ଣ୍ଣନା ଓ ବିବରଣୀ ପ୍ରଧାନ। ଉପନ୍ୟାସଟିରେ ଔପନ୍ୟାସିକ ନନ୍ଦ କଳାହାଣ୍ଡିର ବିବିଧ ସ୍ଥାନ , ଶିକ୍ଷା, କୃଷି ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଆଲୋକପାତ କରିଛନ୍ତି। ଔପନ୍ୟାସିକ ନନ୍ଦ ବୃତ୍ତିରେ ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିୟର୍ ଥିବାରୁ ତଥ୍ୟ ଓ ସଠିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ଅଧିକ ବାସ୍ତବମୁଖୀ କରାଇଛି। ଡ୍ୟାମ୍ ସ୍ଥାପନ ହେବା ଫଳରେ ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଟି ମାଡ଼ି ଆସିଛି ତାହା ହେଉଛି ତାଙ୍କର ବାସ ହରାଇବା କଥା। ସରକାରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସେଠାକାର ଲୋକେ ଅଧିକ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଓ ଯାତନାକୁ ଔପନ୍ୟାସିକ ନିଜ ଉପନ୍ୟାସରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଛନ୍ତି। " ଜଳ ଭଣ୍ଡାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ ୯୯ଟି ଗ୍ରାମ ବୁଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ୧୯୭୬ ରିପୋର୍ଟ ବେଳେ ଆକଳନ କରାଯାଇଥିଲା। ତାହାଦ୍ୱାରା ୧୬,୧୦୦ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବେ ଏବଂ ଏମାନଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଥଇଥାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ।"(୭) ଜଳ ଭଣ୍ଡାର ସୃଷ୍ଟି ହେବାଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କର କ୍ଷତି ଏବଂ ସରକାରୀ ଆକଳନକୁ ପାଠକ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରି ଔପନ୍ୟାସିକ ଉପନ୍ୟାସର ମର୍ମକୁ ଅଧିକ ସ୍ୱଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି।

ବିସ୍ଥାପନର ଆଉ ଏକ ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ନନ୍ଦଙ୍କ 'ପଲ୍‌ସା' (୨୦୧୫)ଉପନ୍ୟାସରେ। ବଣ ପାହାଡ଼ ଘେରା ଆଦିବାସୀ ଅଂଚଳ କୁର୍‌ଲି ଗାଁର ଲୋକେ ରାତା ରାତି ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଯିବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିସ୍ଥାପନର ଚିତ୍ରଟିଏ ଅନୁଭବ ହୁଏ। "ଏତିକି ବେଳେ ପୁଣୁ ଗୋଟିଏ ଅଘଟଣ ଘଟିଲା। ରାତିରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ି ବସା, ଯୋଉଠି ପୋଲିସ୍ ବାଲା ମଦ ପିଇ ମଉଜ ମଜଲିସ୍ କରୁଥିଲେ, ସେଇଠି ଗୋଟେ ବୋମା ଫୁଟିଲା। ସେ ବୋମାର ଶବ୍ଦ ଏତେ ଥିଲା ଯେ କୁର୍‌ଲି ଗାଁ ଥରି ଉଠିଲା। କେତେଟା ପୋଲିସ୍ ମରିଗଲେ। ଆଉ କେତେଟା ଖଣ୍ଡିଆଖାବରା ହେଇଗଲେ। ତାପରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଟ୍ରକ୍‌ରେ ଆସିଲେ ଆହୁରି ପୋଲିସ୍। ଜାନି ଦିଶାରୀ ସବୁ ଗାଁ ବାଲାଙ୍କୁ କହିଲେ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ। ଜାମିଲି ତା' ଦି ଝିଅଙ୍କୁ ଧରି ଚାଲି ଆସିଲା ଲାଞ୍ଜିଗଡ଼।"(୮) ଔପନ୍ୟାସିକ ନନ୍ଦ ଏଠାରେ ନକ୍ସଲପ୍ରବଣ ଅଂଚଳ ଓ ତା'ର ପାରିବେଶିକ କଥାକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି। କୁର୍‌ଲି ଗାଁକୁ ଆକ୍ରମଣ ହିଁ ତା'ର ସୂଚନା। ସାଧାରଣ ବନବାସୀଙ୍କ ହଟହଟା ଚିତ୍ର ହିଁ ଜାମିଲି ଚରିତ୍ର ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱଷ୍ଟ। ନିଜ ଅଂଚଳ ଛାଡ଼ି ଲାଞ୍ଜିଗଡ଼ରେ ରହିବା ଜାମିଲିକୁ ଭାରି ଅସୁବିଧା ହୋଇଛି। କିନ୍ତୁ ଔପନ୍ୟାସିକ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ଯେ; କମ୍ପାନୀ ସ୍ଥାପନ ହେବା ଏବଂ ସେଇଠି ପେଟ ପୋଷିବାକୁ ସହଜ ହେବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ବନାନୀ ପରିବେଶରୁ ନିଜ ବାସ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଛୁଟି ଆସୁଥିଲେ ଲାଞ୍ଜିଗଡ଼ ସହରକୁ।

"ପୁଳା ପୁଳା ଲୋକ ଡୋଙ୍ଗର ଛାଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ଲାଞ୍ଜିଗଡ଼କୁ। ହେଲେ ଲାଞ୍ଜିଗଡ଼ରେ ଚଳିବେ କେମିତି ? କିଏ ସବୁ କହୁଛନ୍ତି, ସେଠି ଗୋଟେ ବଡ଼ କାରଖାନା ହଉଚି, ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଲୋକ ଦରକାର। ସକାଳୁ ସଞ୍ଜ ଯାଏ ଦିହ ଲଗେଇ କାମ କଲେ ଯେତିକି ପଇସା ମିଳିବ ସେଥିରେ ଆଖି ଖୋସି ହୋଇଯିବ। ସବୁଦିନେ ଭାତ ଶୁଖୁଆ କାଇ ବି ହାଣ୍ଡିଆ ପାଇଁ ପଇସା ବଳିବ। ଭଲ ହେଇଛି ଡୋଙ୍ଗର ଛାଡ଼ି ଦି ଝିଅଙ୍କୁ ନେଇ ଚାଲି ଆସିଛି ସେ ଭାବୁଥିଲା ଜାମିଲି।"(୯) ଜାମିଲି ନିଜ ବାସସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଲାଞ୍ଜିଗଡ଼କୁ ଆସି ଯେଉଁ ମାନସିକ ସଂଶୟରେ ପଡ଼ିଛି ତାକୁ ରୂପ ଦେଇଛନ୍ତି ଔପନ୍ୟାସିକ। ଅନେକ ଆଶା ଓ ସ୍ୱପ୍ନ ଜାମିଲି ମନ ଭିତରେ ଭରିଦେଇଛନ୍ତି ଔପନ୍ୟାସିକ।

ଏହି ଧାରାରେ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଳକା ଚାନ୍ଦଙ୍କ 'ଡାଳିମ ବୋଲି ଝିଅଟିଏ'(୨୦୦୧)ରେ କନ୍ଧବସ୍ତିଟିଏର ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯିବାର ପ୍ରଚ୍ଛଦରେ କାରଖାନା ସ୍ଥାପନ ଓ ସହରୀକରଣ। ଏହାଦ୍ୱାରା ସବୁଜିମାଭରା ପରିବେଶ ଧୂଳି ଧୂଆଁରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଓଠିଛି। ଯାହାଫଳରେ ବଞ୍ଚିବାର ଆଶା ଓ କ୍ଷୀଣ ହୋଇଯାଇଛି। ବାଉଁଶରାଣୀ ଡାଲିମ ପରିବାରର ଯାଯାବର ଜୀବନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକଲେ ଜଣାଯାଏ। ଏତଦବ୍ୟତୀତ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ନାୟକଙ୍କ 'ମୋ ସ୍ୱପ୍ନର ସହର'(୧୯୮୧), ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର ଦାଶଙ୍କ 'ଫଲ୍ଗୁ'(୧୯୯୫), ନିବାରଣ ଜେନାଙ୍କ 'ଶଙ୍ଖେ

ସମୁଦ୍ର'(୨୦୦୬), ଭୀମ ପୃଷ୍ଟିଙ୍କ 'ସମୁଦ୍ର ମଣିଷ'(୨୦୦୬), ସତ୍ୟପ୍ରିୟ ମହାଳିକଙ୍କ 'ନିଓଟୋପିଆ'(୨୦୧୩) ଓ କୃପାସାଗର ସାହୁଙ୍କ 'ଝରାପତ୍ରରେ ଝଡ଼'(୨୦୧୪) ଇତ୍ୟଦି ଅନ୍ୟତମ।ଉପନ୍ୟାସର ବିଷୟ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଓ ଶିଳ୍ପ ଚାତୁରୀ ଅନୁସାରେ ସାଂପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ବିସ୍ଥାପନ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ପାଠକଟିଏ ଅଧିକାଂଶ ଉପନ୍ୟାସରେ ଭେଟୁଛି। ଏହା କେବଳ ଉପନ୍ୟାସର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୋଇ ଉଭା ହେଉନାହିଁ ବରଂ କାହାଣୀର ଆନୁସଙ୍ଗିକତାରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖକମାନେ ବିସ୍ଥାପନର ଚିତ୍ରକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ସାରଳା ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦ, ସାଂପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ-ସଂ-ସାରଳା ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦ ପୃ-୨୫୪

୨. ସାହୁ ଆଦିକନ୍ଦ, ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ନବ ଦିଗନ୍ତ, ଅପ୍ସିମା ପବ୍ଲିକେଶନ, କଟକ, ୧୯୯୯, ପୃ-୧୦୫

୩. ପଣ୍ଡା ହୃଷୀକେଶ, ସୁନାପୁଟର ଲୋକେ, ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର, କଟକ, ପୁନଃ ମୁଦ୍ରଣ, ୨୦୦୪, ପୃ-୩୩

୪. ପଟ୍ଟନାୟକ ବିଭୂତି, ଆଦିମ ଅରଣ୍ୟ, ଚତୁରଙ୍ଗ, ୧୯୯୫, ପୃ-୮୪

୫. ତତ୍ରୈବ, ପୃ-୯୧

୬. ତ୍ରୈବ, ପୃ-୯୮

୭. ନନ୍ଦ ଦାଶରଥି, କାହାଣୀ ଇନ୍ଦ୍ରାବତୀର, ଜୟପୁର, କୋରାପୁଟ, ୨୦୦୧, ପୃ-୫୬

୮. ନନ୍ଦ ପ୍ରଶାନ୍ତ, ପଲ୍ଲୀ, ପକ୍ଷୀଘର, ଭୁବନେଶ୍ୱର,୨୦୧୫, ପୃ-୭୧

୯. ତତ୍ରୈବ, ପୃ-୧୩୩

❖ ❖ ❖